

DE TIJD OP ZONDAG

HET BOEK JONAS
door
HENRI BRUNING.

Maar de Heer „heeft eenen grooten visch bereyd dat hij **Jonas** opslokken zoude: en **Jonas** was in des visschen buik dry dagen en dry nachten.“ De mensch die zich niet aan Gods Wil had kunnen onderwerpen, was nu onderworpen — niet aan eigen wil — maar aan de willeken van een dier. (Het is als met de geest wanneer deze zich verzet tegen God: de geest blijft dan niet als alleenheerscher over, maar wordt onderworpen aan de driften van het vleesch). Drie dagen en drie nachten brengt **Jonas** door, hulpeloos en weerloos, in het donker en in duister van de diepsten der zeeën. Een ongekend heimwee naar het leven, een verlangen naar het lieve gerucht van menschenstemmen en naar het zuivere licht van het aarde-licht moeten hem bevangen hebben, en een bittere bevreemding om zijn lot: Moest hij hier en zoo omkomen? Moest om dit eene verzet (uit liefde toch óók), het einde van zijn zware eenzame leven, dat toch geheel aan boete en versterking en echerstel gewijd was, zoo vernederend zijn? **Jonas**'s leven was zoo weinig van de wereld geweest. **Jonas** had zijn leven in stilte, en alleen met en voor zijn God geleefd, werelden-diep verzonken voor het rumoer der aarde, — en moest nu zoo meedoogenloos zijn einde zijn?

Maar God wilde hem geheel gelijkvormig aan Zijn Liefde; daarom heeft Hij hem eerst met deze verschrikking tot zijn plicht willen brengen om dan daarna na de onderwerping van de wil, te trachten ook zijn liefde aan God's Liefde te onderwerpen.

En **Jonas** heeft zijn wil onderworpen, en méér: ook zijn liefde wilde hij dat oogenblik gelijkvormig aan de Liefde van zijn God: want terwijl de visch omlaag schoof, lag **Jonas** geknield en deed uit de diepte der zeeën naar de hoogste hoogten der hemelen deze sidderende smeking van eenzaamheid en berouw losbreken:

„Ik heb geroepen uyt myne tribulatie tot den Heere, en hy heeft my verhoord: uytden buik der helle heb ik geroepen, en zy hebt myne stemme verhoord.

En gy hebt my geworpen in de diepte in het hart der zee, en den vloed heeft my omvangen: alle uwe watergolven, en uwe baren zyn over my doorgezaen.

En ik heb gezeyd: Ik ben verworpen van uwen oogen aanschouwen: maer nochtans zal ik wederom zien uwen heyligen tempel.

De wateren hebben my omringd tot den ziele: den afgrond heeft my omringd, de zee heeft myn hoofd overdekt.

Tot het onderste der bergen ben ik nedergedaeld: de grendelen der aarde hebben my besloten in der eeuwigheid; en vy zult myn leven opheffen van de verdertensse, Heere myn God.

Als myne ziel in my beangst was, zoo ben ik des Heeren gedachtig geweest: opdat mijn gebed tot u komen tot uwen heyligen tempel.

Die de ydelheden te vergeefs bewaren, verlaten zyne bermhartigheid.

Maar ik zal met de stemme des lofs uwe offerande doen: al dat ik geloofd heb, zal ik voor myne zaligheid betalen den Heere.“

Maar niet alléén om **Jonas**, ook om **Ninivé** dreef hem God in deze verschrikking. God had **Ninivé** bijzonder lief. God was om **Ninivé** zeer bijzonder bekommerd.

God kon niet dulden, en nu minder dan ooit, dat

Jonas zijn plicht ten opzichte van **Ninivé** verzuimen zou: want **Ninivé** was die ééne weg, welke de zonde gaan kan, tot het onvermijdelijke einde gevolgd: tot dat punt, waarop nog twee mogelijkheden overbleven: óf de vernietiging, de uitroeiing door God, óf **Ninivé**'s algeheele overgave aan God, een overgave, die in niets meer lauw of half zou kunnen zijn. Die volheid der tijden was over **Ninivé** genaderd. Het was het oogenblik, waarin God en Satan hun laatste strijd om de ziel van **Ninivé** uitvochten. En het moest **Jonas** zijn, die hier voor God de wapenen op zou nemen en strijden: die de duizenden zielen van **Ninivé** voor zijn God moest winnen. — of aan Satan overleveren. — Ook om **Ninivé** heeft God niet geduld, dat **Jonas** vluchtte. Het was aan **Jonas**, de laatste genade voor **Ninivé** los te koopen: **Ninivé** zelf had de ure der genade ongebruikt voorbij laten gaan.

Maar waartoe was **Ninivé** dan gekomen dat haar „kwaadheid was opgekomen“ voor Gods Aangezicht, dat de volheid der tijden over haar genaderd was.

Ninivé was de stad die zich eens van God had losgemaakt en toen aan haar zonden was ten onder gegaan; de stad, die zich steeds machtelooser en vertwijfeler, steeds dieper en onherstelbaarder aan haar zonden moest overgeven.

Dit is de weg die de zonde gaat, dit is het duister waarin de zonde afdaalt en zich zelf verwikkelt, verstrikt en zich-zelf ombrengt:

Ninivé moest zijn geest langzaam, geleidelijk ontredderen en vergiftigen nu het gedoemd was — na God (in wie het leven op natuurlijke wijze stond geordend) — een tegennatuurlijke orde te scheppen die hem zou vrispreken en waarin zijn zonde geen zonde meer zou zijn, een moraal a.h.w. jenseits van Gut und Böse. Want het is ook zóó dat wanneer de geest heeft toegestemd in de zonden van het vleesch, dat de geest dan ook de verdediging van het vleesch op zich zal nemen. Maar iedere hiërarchie van waarden, alle zekerheden zullen geleidelijk ontwricht en verwoest moeten worden, alles zal zijn verband loslaten, en, als een drijvend eiland dat een stille oceaan-nacht is losliet, uiteenstromen en vergaan: De zonde dwingt de geest in een chaos te eindigen.

Maar **Ninivé** was ook de stad der eenzaamheid. De zonden hebben haar verlaten gemaakt, maar de angst der zonde-eenzaamheid dreef haar opnieuw de zonde in. **Ninivé** heeft gezondigd uit begeerlijkheid des vleesches, daarna uit eenzaamheid, uit angst, daarna omdat het kwaad sterker in haar was geworden dan de wil. **Ninivé** is, als de zonde, ook bitter en hooghartig geweest, maar bitterder en hooghartiger toen het de zonde, toen het het leven bijna weerstandsloos in zich moest laten voltrekken. Want er is niets zoo vernederend voor de mensch als zijn machteloosheid tegenover de zonde. **Ninivé**, toen het de zonde in zich de overhand voelde krijgen, is vertwijfeld, — maar het heeft zijn vertwijfeling in stroeve hooghartige „weerbaarheid“ doorstaan: was haar weerloosheid niet een zelf-beschuldiging? Het heeft die aanklacht van zich afgeschoven en het leven beschuldigd: zij waren slechts zijn slachtoffers.

Ninivé was bitter en hooghartig (de kinderen van Israël zullen zich zelden van hun zegeningen en rijkdom bewust zijn en ze nooit geheel kunnen bevatten — de kinderen van Cain wel altijd en geheel: hun armoede en verworpenheid); zij hebben zich met hun vertwijfeling verzoend en de zonde aanvaard... als behorende tot de schoonheid, tot het meest waarachtige van dit navrante levensspel.

Maar **Ninivé** was ook de stad waar een ieder de honger en de lusten van den ander begreep en de zwaarste zonde zich in schaamteloze openhartigheid voltrokken kon en zich ook in schaamteloze openhartigheid voltrok.

Ninivé was geworden: de stille, koude, zwarte, hooghartige stad der schaamteloze en zwaarste

zonden: de stad waar wellicht de zonde, om niet af te dalen in de eigen vertwijfeling, die een aanklacht tegen haar zelf verborgen hield: om iedere zelfbeschuldiging te ontwijken) met een stille, eenzame goden-lach op de lippen volbracht werd.

Toen is hare kwaadheid opgekomen voor den Heer. De volheid der tijden was over **Ninivé** genaderd: ook van **Ninivé** kon gezegd worden:

„Deze zyn smetten in hunne brasseryen, brassende zonder vreeze, zich zelven voedende, wolkende zonder water, die van de winden alom gedreven worden, herftsche boomen, onvruchtbaar, tweemaal verstorven, uytgeworteld.

Wreede golven der zee, nitschuymende hun zelfs schanden, dolende sterren; den welken het stormende onweder der duysternissen bewaerd is in der eeuwigheid.

En van dezen heeft geprofitteerd den zevenden van Adam, Enoch, zeggende: Ziet den Heere konit in Zyne heylige dnyzenden.

Om te doen oordeel tegen een iegelyk, en om te straffen alle ongoddelyken, van alle de werken hunner ongoddelykheid, waarmede zy ongoddelyk gedaan hebben, en van alle de harde woorden, die de ongoddelyke zondaers tegen hem gesproken hebben.

Deze zijn kreunachtige murmureerders, naar hunne lusten wandelende, en hunnen mond spreekt hooverdy wonderlyk zeer verheffende de personen om des profyts wille.“

De volheid der tijden was over **Ninivé** genaderd. Maar óók, tegelijk: de velden stonden wit voor den oogst. Want **Ninivé** was ook de ten doode vermoede stad, waar een ieder van zichzelf (van de chaos en van het vuil in hem) en van alles en van een ieder walgde, van het kujse ontbloeden der aarde, van vriend, van vrouw. Want vriend en vrouw waren zijn vijanden: hun driften dreven hen tot elkander, maar in den ander werd ieder zuiver gevoelen, ieder zuiver heimwee, iedere zuivere angst angstig bespied, besprongen en aanstonds omgebracht (want dat alles kon een aanklacht worden): zij waren gedoemd elkander ieder verlangen naar het leven te misgunnen, zij waren gedoemd bij elkaar iedere poging tot bevridding te vernietigen: zij waren dus gedoemd, nadat hun driften hen tot elkander hadden gedreven, elkander ook grenzenloos te haten. **Ninivé** was de stad van de zure levenswalg.

Maar „hare zondigheid was opgekomen voor den Heer.“ die levenswalg moet zich dus ook in een grimmige, verbeterd levenshaat ontarda hebben en deze beide moeten zich verheevd hebben tot een cynisch-kalme, perverse drang naar levensvernietiging: de opperste bevrediging dier levenswalg moet geweest zijn, in anderen te verwoesten wat in haar-zelf ook verwoest was geworden: ieder geloof, iedere illusie, iedere zekerheid, iedere verwachting, en dat zonder één siddering. Zonder één siddering de hoogste levensschoonheid openbaren, zonder één siddering die hoogste levensschoonheid als waardeloos, als een leugen ontluisteren... wellicht met een stille, eenzame godenlach op de zwijgende lippen.